

Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015

Utajärvi

MAAKUNNALLISESTI JA VALTAKUNNALLISESTI (RKY 2009) ARVOKKAAT ALUEET SEKÄ NIIDEN SISÄLTÄMÄT KOHTEET

NISKA

Sipolankylän raitti

Ala-Sipola
Niskankylän hautausmaa
Niskankylän seurantalo
Yli-Sipola

maakunnallisesti arvokas

maakunnallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas

SANGIJÄRVI

Lahti

Haapala
Lahti/Seppälä
Perälä

maakunnallisesti arvokas

paikallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas

Oulujoen ja Sotkamon reitin voimalaitokset - Pällin voimalaitos (RKY 2009) **valtakunnallisesti arvokas**

UTAJÄRVI

Keisarin tie - Utajärvi (RKY 2009)

valtakunnallisesti arvokas

Kylähautausmaat

Juorkunan hautausmaa
Kirkonkylän hautausmaat
Niskankylän hautausmaa
Sanginkylän hautausmaa
Sotkan hautausmaa

maakunnallisesti arvokas

maakunnallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas
maakunnallisesti arvokas

Oulujoen ja Sotkamon reitin voimalaitokset - Utasen voimalaitos (RKY 2009) **valtakunnallisesti arvokas**

MAAKUNNALLISESTI ARVOKKAAT KOHTEET, JOTKA EIVÄT SISÄLLY ALUEISIIN

Kohteet on merkitty luetteloon maarekisterikylittäin

AHMAS

Ahmaksen koulu
Ahmaksen rautatieasema
Korhola
Palovartijan torni ja tupa sekä urheilumaja
Sipolan myllyn paikka

JUORKUNA

Keinälä

Lipon aitta
Yli-Mikkola (Heikki-Mikkola)

NISKA

Ahmaskosken riippusilta
Alasuvannon koulu
Kangas-Korhola
Miettula
Palo-oja
Poutiainen

SANGIJÄRVI

Kemilä
Niemelä, pyramidikattoinen kesänavetta
Sanginjärven koulu

SOTKAJÄRVI

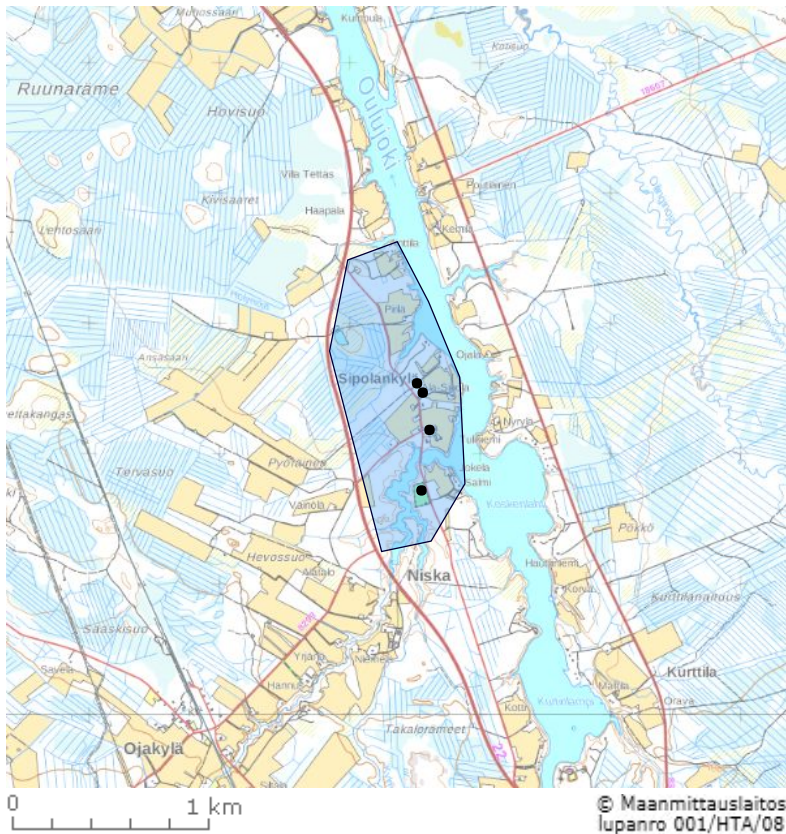
Ojala
Roinilan kartano
Sotkajärven koulu
Sotkakosken möljä

SÄRKIJÄRVI

Särkijärven koulu

UTAJÄRVI

Hiltula
Ikälä
Kirkko ja tapuli
Murto ja Aitta
Seurakuntatalo
SOK:n rakennukset/Torimakasiini
TVL:n tekninen varikko
Utajärven kotiseutumuseo, tuulimylly ja museoaitta
Utajärven koulu
Utajärven pappila
Utajärven rautatieasema

alueen nimi: **Sipolankylän raitti**
pääas. kunta: Utajärvi
pääas. kylä/k.osa: Niska
tyyppi: agraarimaisema
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

alueen sisältämät kohteet:

Ala-Sipola
Niskankylän hautausmaa
Niskankylän seurantalo
Yli-Sipola

kuvaus:

Alue sijaitsee Utajärven Itä-osassa lähellä Vaalan rajaa sijaitsevassa Niskankylässä. Aluetta rajaavat Oulujoki ja valtatie 22, läpi kulkee Lähtevänojan- ja Visalantie. Maisema avautuu peltojen yli Oulujoelle ja sen vastarannalle. Raittimiljööseen kuuluvat Ala-Sipolan ja Yli-Sipolan pihapiirit, Niskankylän nuorisoseuran talo ja Niskankylän hautausmaa. Alueella on myös muuta vaihtelevanikäistä rakennuskantaa. Niskankylän historia nimeä myöten liittyy vahvasti Oulujokeen ja siinä aikoinaan vuolaana virranneeseen Niskakoskeen.

kohteen nimi: **Ala-Sipola**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-403-8-69
kylä/k.osa: Niska
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: ei määritelty
ajoitusselite: 1800-I
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Maakunnallisesti merkittävällä maisema-alueella sijaitseva pihapiiri, jonka perinteistä rakennustapaa edustavat rakennukset ovat pääosin 1800-luvulta. Päärakennus osin muuttunut, muita rakennuksia ainakin puoji ja navetta. Vieressä Yli-Sipolan pihapiiri.

arviointi:

MRKY15: R, M

lähteet:

- Utajärvi-Vaala oyk. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet, inventointi 2012-2013.

kohteen nimi: **Niskankylän hautausmaa**

kunta: Utajärvi

kiinteistötunnus: 889-403-8-1

kylä/k.osa: Niska

tyyppi: hautausmaa

ajoitus: 1864-1917

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Niskankylän eli Tolpankankaan kylähautausmaa on alunperin perustettu vuonna 1797. Sipola-nimisestä tilasta myytiin seurakunnalle alue uudeksi hautausmaaksi, joka vihittiin käyttöön vuonna 1892. Niskankylän hautausmaa on Utajärven hautausmaista laajin. Sieltä on löydettävissä paljon sukuhautoja sekä upeita koristeellisia vanhoja hautaristejä. Vanhin olemassa oleva hauta on vuodelta 1886. Kappeleita on kaksi vuosilta 1928 ja 1967, joista jälkimmäinen on yhä siunaus- ja hartauskäytössä. Hautausmaa sijaitsee maakunnallisesti merkittävällä maisema-alueella ja muodostaa yhdessä muiden Utajärvellä sijaitsevien kylähautausmaiden kanssa maakunnallisesti merkittävän kokonaisuuden.

historia:

Hautausmaa perustettiin helpottamaan Kirkonkylän hautausmaan tilahausta. Sipola-nimisestä tilasta myytiin sopiva alue seurakunnalle 130 suomen markalla. Vuonna 1890 Keisarillinen Suomen Senaatti antoi luvan hautausmaan perustamiselle ehdotettuun paikkaan.

1920 Tapahtui Ahmakoskessa koskiveneonnettomuus, jossa kuoli viisi niskankyläläistä. Hukkuneille pystytettiin hautamuistomerkki Niskankylän hautausmaalle vanhan kappelin läheisyyteen.

arviointi:

MRKY15: Ht, R, H, M, I

lähteet:

- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.
- Koppeleista kirkkomaille Utajärven hautausmaiden tarinallinen opas. Utajärven kunta 2013.
- <http://www.utajarvenseurakunta.fi/perustiedot/hautausmaat>

kohteen nimi: **Niskankylän seurantalo**

kunta: Utajärvi

kiinteistötunnus: 889-403-8-98

kylä/k.osa: Niska

tyyppi: kulttuuri

ajoitus: 1918-1944

ajoitusselite: 1925

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Niskankylällä, Oulujone tuntumassa peltojen ympäröimänä sijaitseva seurantalo vuodelta 1925. Vieressä Yli-Sipolan ja Ala-Sipolan pihapiirit. Kohde ilmentää paikallishistoriaa, yhteisöllisyyttä ja paikallisen identiteetin muodostumista.

arviointi:

MRKY15: M, H, I

kohteen nimi: **Yli-Sipola**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-403-8-95
kylä/k.osa: Niska
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1864-1917
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Niskankylällä, maakunnallisesti merkittävällä maisema-alueella sijaitseva, jo 1500-luvulta peräisin oleva vanha asuinpaikka, jossa perinteistä rakennuskantaa. Kotimuseona oleva asuinrakennus, jonka seinässä vuosiluku 1825, on rakennettu alun perin Sipolan tilalle aivan Oulujoen rantaan. 1800-luvun lopulta peräisin olevat aitat on siirretty muualta. Kuusikulmainen aitta on tehty pappilan "harakkamyllystä" (ovessa vuosiluku 1883). Pihapiirissä on myös riihi vuodelta 1890, puojirakennus, paja sekä uutta rakennuskantaa.

historia:

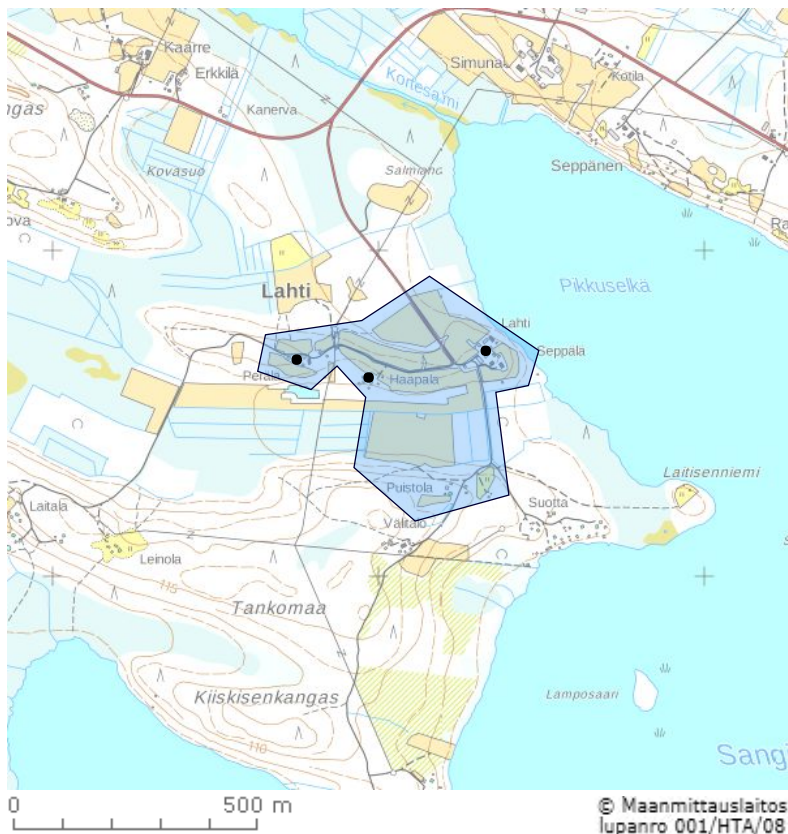
Renkien aitta mahd 1883, Utajärven entisen pappilan kuusikulmaisen harakkamyllyn alaosa. Ollut myös jyvääittana.

arviointi:

MRKY15: R, H, M, S

lähteet:

- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

alueen nimi: **Lahti**
 pääas. kunta: Utajärvi
 pääas. kylä/k.osa: Sanginjärvi
 tyyppi: kyläympäristö
 arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

alueen sisältämät kohteet:

Haapala
 Lahti/Seppälä
 Perälä

kuvaus:

Lahti on esimerkki kyläasutuksesta harvaan asutulla nevalakeuden seudulla. Pieni kylä sijaitsee Sanginjärven luoteisrannalla. Kylässä ovat säilyneet hyvin alueen asutukselle vanhastaan tyypilliset ominaispiirteet.

Kylän rakennukset edustavat talonpoikaista rakentamisperinnettä. Lahden pihapiiri ja sen välittömässä läheisyydessä sijaitsevat Seppälän ja Perälän pihapiirit ovat maakunnallisesti arvokkaita, Haapalan pihapiiri on paikallisesti arvokas. Pihapiirejä ympäröivät peltoalueet ovat olennainen osa miljöökokonaisuutta.

kohteen nimi: **Haapala**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-404-4-70
kylä/k.osa: Sangijärvi
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: ei määritelty
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Utajärven Sanginjärvellä sijaitseva pihapiiri, jossa perinteistä rakennuskantaa.

kohteen nimi: **Lahti/Seppälä**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-404-1-27
kylä/k.osa: Sangijärvi
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1864-1917
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Lahti sijaitsee Utajärvellä Sanginjärven rantatörmällä maisemallisesti edustavalla paikalla. Neliömäinen pihapiiri käsittää perinteistä talonpoikaisrakentamista 1800-luvulta: näyttävä asuinrakennus, luhti, kaksi aittaa, puojirakennus ja kivi-navetta. Vieressä toinen pihapiiri Seppälä, jonka kanssa navetta ollut yhteiskäytössä. Tässä pihapiirissä lisäksi vanha asuinrakennus, puoji sekä uudempi asuinrakennus. Hieman etäämpä Haapalan ja Perälän pihapiirit, jotka on lohkottu aikoinaan Lahdesta. Lahti on saanut vuonna 2009 Talonpoikaiskulttuurisäätiön perinteisen rakentamistavan kunniakilven tunnustuksena talonpoikaisen rakennus- ja miljööperinteen säilyttämisestä.

Lahti muodostaa yhdessä muiden sitä ympäröivien merkittävien kohteiden kanssa maakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön aluekokonaisuuden.

arviointi:

MRKY15: R, M

lähteet:

- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Perälä**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-404-1-46
kylä/k.osa: Sangijärvi
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1809-1863
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

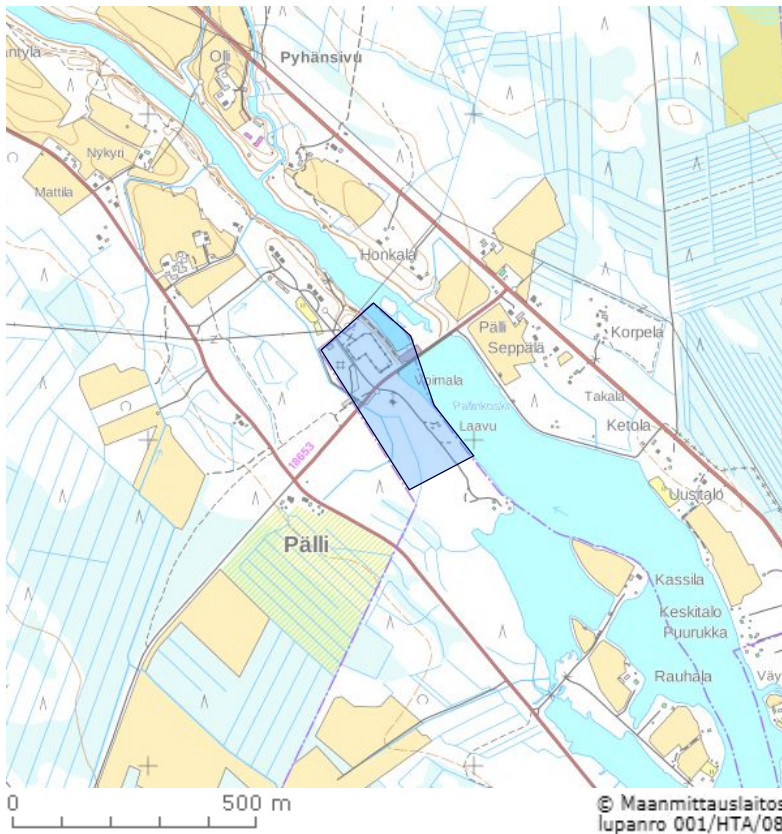
kuvaus:

Perinteistä rakennuskantaa käsittävä talouskeskus, joka lohkottu läheisestä Lahden tilasta 1820. Ollut vuodesta 1915 nykyisen omistajan suvulla. Neliönmalliseen pihapiiriin kuuluvat perinteistä hirsistä rakennuskantaa edustava asuinrakennus, pärekattoinen aitta 1800-luvulta, navetta/talli, puoji sekä useita aittoja ja muita ulkorakennuksia.

Kohde kuuluu Lahden maakunnallisesti merkittävään rakennetun kulttuuriympäristön aluekokonaisuuteen.

arviointi:

MRKY15: R, M

alueen nimi: **Oulujoen ja Sotkamon reitin voimalaitokset - Pällin voimalaitos (RKY 2009)**
 pääas. kunta: Utajärvi
 pääas. kylä/k.osa: Sangijärvi
 tyyppi: teollisuusympäristö
 arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Oulujoen Osakeyhtiön valtakunnallista sähköntuotantoa varten Oulujoen ja Emäjoen vesireitille rakentamat voimalaitos- ja asuntoalueet ovat laajuudeltaan, arkkitehtuuriltaan ja rakennustekniikaltaan yksi maan merkittävimmistä jälleenrakennuskauden rakennushankkeista. Voimalaitosalueista Montta, Pyhäkoski, Pälli, Utanen, Nuojua ja Jylhämä kuuluvat myös kansainvälisen DOCOMOMO-järjestön hyväksymään suomalaisen modernin arkkitehtuurin merkiteosten valikoimaan. Samaan vesistöön liittyvät myös Kajaani Oy:n puunjalostusteollisuuden tarpeisiin rakentamat voimalaitosympäristöt.

Oulujoessa on Oulun kaupungin rakentaman Merikosken voimalaitoksen lisäksi kuusi voimalaitosta, Emäjoessa on neljä voimalaitosta samoin kuin Kajaanin ja Kuhmon välillä. Rakennettu jokiosuus on kaikkiaan noin 250 kilometriä, pudotuskorkeutta on yhteensä noin 200 metriä ja padotuskorkeudeltaan suurin on Pyhäkosken voimalaitos, 32 metriä. Lisäksi Oulussa Pikkaralassa on Imatran Voima osakeyhtiön rakentama sähköasema ja muuntamo pohjoisen jokien vesivoimatuotannon voimasiirtoa varten.

Voimalaitosympäristöt käsittävät mm. voimalaitosrakennukset, padot, voimansiirtolaitteet ja konttorit. Voimalaitoksiin liittyvät modernit ja luonnonläheiset asuinalueet. Voimalaitoksia asuinalueineen arvostetaan kokonaisvaltaisesta suunnitteluotteesta, joka näkyy rakennusten suhteessa maisemaan ja luontoon sekä rakennusten yksityiskohdissa ja sisätiloissa. Valtaosa yhtenäisiksi kokonaisuuksiksi suunnitelluista alueista Oulujoen ja Emäjoen varrella perustuu arkkitehti Aarne Ervin toimiston suunnitelmiin. Hänen suunnittelemissa ovat myös Utajärven puolella sijaitseva Pällin voimalaitos sen yhteydessä oleva, mutta Muhoksen puolelle jäävä pieni asuntoalue, joka koostuu kahdesta kytkettyjen puutalojen ryhmästä.

historia:

Oulujoen on ollut Peräpohjan tärkeimpiä kulkuväyliä, tervankuljetus ja uitto hyödynsivät jokea vuosisatoja. Valtio tutki vesistöistä saatavan voiman käyttöä sähkön tuotantoon jo 1900-luvun alussa. Koko Oulujoen vesistö - Oulujärvi ja latvavedet mukaan lukien - tarjosi mahdollisuuden vesivoiman tuotantoon ja säännöstelyyn suurten padotuskorkeuksien sijaan. 1939 julkistettiin suunnitelma "Oulujoen vesivoima" koko Oulujoen vesistön

säännöstelystä ja jokien valjastamisesta.

Toisen maailmansodan jälkeen sotakorvaukset ja Enson jääminen itärajan taakse vauhdittivat Oulujoen rakentamista. Jälleenrakennuskaudella tuli toteuttaa maan sähköenergiajärjestelmä. Oulujoen koskien rakentamista varten perustettiin Oulujoki Osakeyhtiö Suomen teollisuuden ja valtion sopimuksella 1940, Merikosken voimalan rakensi Oulun kaupunki 1948. Pyhäkosken voimalaitoksen rakentamista ryhdyttiin valmistelemaan 1941.

Oulujoki Oy palkkasi Oulujokivarren voimalaitosalueiden pääsuunnittelijaksi Arkkitehtitoimisto Aarne Ervin, joka työskenteli niiden suunnittelijana yli 20 vuotta. Oulu- ja Emäjoen vesivoimalaitokset rakennettiin 1941-1961.

Sodan jälkeiset poikkeusolot rohkaisivat etsimään ja kehittämään uusia rakennusmateriaalien, -tekniikoiden ja rakentamisen ratkaisuja. Oulujoki Osakeyhtiön tutkimustyö palveli maan rakentamistekniikan - erityisesti betonitekniikan - kehittämistä. Pyhäkosken massiivisista padoista muodostuikin betonirakentamisen ja valutekniikan taidonnäyte. Pyhäkoskella oli oma betonilaboratorio jo 1938 ja se jatkoi 1952 lähtien itsenäisenä tutkimuslaitoksena. Ervi käytti myös esivalmistettuja rakennusosia, esimerkiksi Pällin koneaseman seinäverhouksessa käytettiin betonisia, lämmöneristettyjä julkisivuelementtejä 1952. Emäjoen varren voimalaitokset toteutettiin tehokkaan työsuunnitelman mukaan sarjatyönä ja koneasemissa Ervi käytti pääasiassa peltisiä julkisivuverhouksia.

Aarne Ervin suunnittelemat voimalaitosalueet Oulujoen varrella 1941-1960:

Pikkarala, Oulu / valvomo, muuntamo, reaktorilaitos ja asunto 1955-1959

Montta, Muhos / voimalaitos ja asuntoalue 1951-1957

Pyhäkoski, Muhos / voimalaitos ja asuntoalue 1941-1960

Pälli, Muhoksen ja Utajärven kuntien rajalla / voimalaitos ja asuntoalue 1949-1954

Utanen, Utajärvi / voimalaitos ja asuntoalue 1953-1957

Nuojua, Vaala / voimalaitos ja asuntoalue 1946-1955

Jylhämä, Vaala / voimalaitos ja asuntoalue 1946-1959

Voimatuotannossa henkilökunnan tarve vähentyi ja tuotantotiloja jäi tyhjilleen. Oulujoki Osakeyhtiön seuraaja Fortum myi kaikki asuntoalueet yksityisille.

lähteet:

- http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1292
- Arne Ervi, Oulujoki Oy:n voimalaitosten arkkitehdintehtävät. Arkkitehti 9-10/1949.
- Nils Erik Wickberg, Suomen rakennustaidetta. Helsinki 1959.
- Suomen vesivoima. Suomen vesivoimayhdistys.
- Vilhelm Helander ja Simo Rista, Suomalainen rakennustaide. 1987.
- Paavo Vasala (toim.), Vesivoimaa Oulujoesta 50 vuotta. Oulujoki Oy / Kaleva 1991.
- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet. Osa 1. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto 1993.
- Turkka Myllykylä, Suomen vesivoimalaitokset. Muistomerkki. Rakennetun historian ulottuvuuksia. Museovirasto 1999.
- Oulu, Merikoski. Monuments and Sites, ICOMOS Finland 1999.
- Liisa Heikkinen, Mika Pouke, Kotiseutumme kasvot. Suomussalmen kulttuuriympäristöohjelma. Alueelliset ympäristöjulkaisut 197. Kainuun ympäristökeskus 2000.
- Hirviniemi Helena 2010. Oulujoen vesistön voimalaitosyhdykunnat - merkittävä jälleenrakennusajan perintö Pohjois-Suomessa. Teoksessa Aarne Ervi - tilaa ihmiselle. Eriika Johansson, Juhana Lahti, Kristiina Paatero (toim.). Suomen rakennustaiteen museo.
- Leena Makkonen, Aarne Ervi Oulujoki Osakeyhtiön asuinalueiden arkkitehtina. Pohjois-Suomen puolesta. Toim. Teuvo Mällinen. Pohjoinen 2000.
- 20th Century architecture Finland. Suomen rakennustaiteen museo 2000.
- Päivi Tervonen (toim.), Eino Pitkänen – arkkitehtinä Kajaanissa. Kainuun Museo 2001.
- Do.co.mo.mo. Modernismin merkkiteoksia Suomen arkkitehtuurissa. Alvar Aalto Akatemia, docomomo Suomi-Finland ry, Suomen rakennustaiteen museo. Helsinki 2002.
- Pirjo Siipola, Vaalan kulttuuriympäristöohjelma. Alueelliset ympäristöjulkaisut 205. Kainuun ympäristökeskus 2002.
- Kari Tervo, Kuhmo - Rajalla. Kuhmon kulttuuriympäristöohjelma 2006.
- Ympäristöministeriön verkkosivut "Ervi Oulujoella" www.ymparisto.fi/ervi (12.4.2007).

alueen nimi: **Keisarin tie - Utajärvi (RKY 2009)**

pääas. kunta: Utajärvi

pääas. kylä/k.osa: Utajärvi

tyyppi: liikenneympäristö

arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Keisarin tie, joka on rakennettu 1600-luvulla yhdistämään Kajaanin ja Oulun linnoja, kuvastaa tieyhteyksien varhaista kehityshistoriaa harvaan asutussa pohjoisimmassa Suomessa.

historia:

Oulun ja Kajaanin linnoja yhdistävää tieyhteyttä ryhdyttiin rakentamaan 1600-luvun alussa. Tien rakentaminen liittyi itärajan ja valtakunnan puolustamiseen. Se rakennettiin vesi- ja maareittejä yhdistellen reitille, jolla Vienan ja Karjalan kauppa oli kulkenut jo vuosisatoja.

Vasta valmistunutta tietä liikkui Kustaa II Adolf seurueineen talvella 1622 matkalla Liivinmaan sodasta Viipurin kautta valtiopäiville Tukholmaan. Historiansa ensimmäiset vuosikymmenet tie soveltui vain ratsukäyttöön ja lienee saatu ajokelpoiseksi 1700-luvun puolivälissä. Keisarintie oli 1600-luvulta 1800-luvun lopulle tärkeä postitie Tukholman ja Viron välillä ja ainoa maantie Oulusta Kajaaniin.

Venäjän tsaari Aleksanteri I, jonka mukaan tietä ryhdyttiin nimittämään, ei käyttänyt tietä Kainuun matkallaan 1819.

Kesätie ulottui Oulusta Säräisniemelle Oulujärven länsirannalle. Tien ylläpito kuului Oulun, Paltamon ja Sotkamon talonpojille. Venäläiset paransivat ratsutietä hattujen sodan miehitysaikana (1741-1743) ja 1700-luvun puolivälissä rakennettiin kesätie Säräisniemeltä Kajaaniin asti.

lähteet:

- http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1391:

- Arvo Korhonen (toim.), Utajärven vaihteita. 1962.

- Matti Huurre ja Jouko Vahtola, Oulujokilaakson historia - Kivikaudelta vuoteen 1865. Hailuodon, Kempeleen, Limingan, Lumijoen, Muhoksen, Oulunsalon, Temmeksen, Tyrvävän, Utajärven ja Vaalan kunnat ja seurakunnat, Oulun kaupunki ja seurakunnat ja Oulujoki-Seura r.y. 1991.

- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet. Osa 1. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto 1993.
- Arvokkaat maisema-alueet. Maisema-alueyöryhmän mietintö osa 2. Helsinki 1993.
- Tapio Salminen et al., Pohjanmaan kautta. Tiet ja liikenne Pohjanmaalla keskiajalta 1990-luvulle. Tiemuseon julkaisu 15. Tielaitos 1997.
- Tapani Mauranen (toim.), Maata, jäätä, kulkijoita. Tiet, liikenne ja yhteiskunta ennen vuotta 1860. Tielaitos. Helsinki 1999.
- Simo Mäkelä (toim.), Vaala, Oulujärven pitäjä. Vaalan kunta 2000.
- Pirjo Siipola, Vaalan kulttuuriympäristöohjelma. Alueelliset ympäristöjulkaisut 205. Kainuun ympäristökeskus 2002.

alueen nimi: **Kylähautausmaat**
pääas. kunta: Utajärvi
pääas. kylä/k.osa: Utajärvi
tyyppi: kirkkoympäristö
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

alueen sisältämät kohteet:

Juorkunan hautausmaa
Kirkonkylän hautausmaat
Niskankylän hautausmaa
Sanginkylän hautausmaa
Sotkan hautausmaa

kuvaus:

Utajärvi kuului muiden Oulujokilaakson pitäjien tapaan 1400-luvulta 1600-luvun alkupuolelle Limingan emäseurakuntaan ja Muhoksen kappeliseurakunnan perustamisen jälkeen Muhoksen alueeseen. Omaksi kirkkoherrakuntansa siitä tuli vuonna 1886. Utajärven ensimmäinen hautausmaa on ollut kirkon läheisyydessä sijainnut kirkkotarha. Pitkien etäisyyksien kunnassa, missä vainajien kuljettaminen on ollut ajoittain vaikeaa, on päädytty perustamaan erillisiä hautausmaita kuntakeskuksen lisäksi useisiin sivukyliin. Tällä hetkellä käytössä on yhteensä kuusi hautausmaata Niskankylässä, Sotkalla, Sanginkylässä, Juorkunassa ja kirkonkylällä. Sankarihaudat sijaitsevat kirkkopuistossa. Omat hautausmaat ja niillä sijaitsevat kappelit ovat omalta osaltaan vahvistaneet kylien identiteettiä. Kylähautausmaaperinne on maakunnassa harvinainen ilmiö.

arviointi:

Kohteet muodostavat yhdessä teemaan perustuvan maakunnallisesti merkittävän aluekokonaisuuden, jota ei ole rajattu kartalle.

kohteen nimi: **Juorkunan hautausmaa**

kunta: Utajärvi

kiinteistötunnus: 889-881-1-0

kylä/k.osa: Juorkuna

tyyppi: hautausmaa

ajoitus: 1864-1917

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Aurakankaalla sijaitseva Juorkunan kylähaudausmaa vihittiin käyttöön vuonna 1863. Se on etäisin Utajärven hautausmaista ja on pinta-alaltaan 1,18 hehtaaria. Hautausmaan yhteydessä on vuonna 1958 rakennettu kappeli. Hautausmaa on edelleen käytössä ja muodostaa yhdessä muiden Utajärvellä sijaitsevien kylähaudausmaiden kanssa maakunnallisesti merkittävän kokonaisuuden.

historia:

Alkujaan Utajärven Pohjanperän kylien tarpeisiin perustettiin Juorkunan Kiviniemeen väliaikainen hautausmaa. Sitä ennen alueella oli käytetty hautapaikkana Pientä saarta Juorkunajärvessä eli Kalmosaarta. Nämä ovat muinaismuistorekisterissä. Kiviniemessä vainajat sijoitettiin katolla varustettuihin, hirsiseinäisiin hautarakennuksiin eli koppelihautoihin. Tehdyssä maastontarkastuksessa paikka kuitenkin todettiin sopimattomaksi haustaustarkoitukseen ja kulkukin Kiviniemeen oli hankala. Siksi hautausmaa siirrettiin nykyiselle paikalleen Aurakankaalle palvelemaan sekä Juorkunan että Särkijärven tarpeita. Hautausmaa aidattiin ja vihittiin vuonna 1863, kappeli rakennettiin 1958.

arviointi:

MRKY15: Ht, R, H, M, I

lähteet:

- <http://www.utajarvenseurakunta.fi/perustiedot/hautausmaat>
- Koppeleista kirkkomaille. Utajärven hautausmaiden tarinallinen opas. Utajärven kunta 2013.

kohteen nimi: Kirkonkylän hautausmaat

kunta: Utajärvi

kiinteistötunnus: 889-407-54-0, 10-13

kylä/k.osa: Utajärvi

tyyppi: hautausmaa

ajoitus: ei määritelty

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Utajärven kirkonkylän Syväojaniemessä sijaitsevat vuonna 1797 käyttöön otettu vanha Joenpuolen hautausmaa ja sen vieressä erityisesti kirkonkyläläisiä varten vuonna 1915 perustettu uudempi hautausmaa. Hautausmaa muodostaa yhdessä muiden Utajärvellä sijaitsevien kylähautausmaiden kanssa maakunnallisesti merkittävän kokonaisuuden.

historia:

Joenpuolen hautausmaa perustettiin kirkkotarhan hautapaikkojen täyttymisen jälkeen 1797. Ongelmaksi muodostui sinne nousevat vedet, joka ratkaistiin kivillä täytetyllä leveällä ojalla. Tämäkin hautausmaa täytyi ja tilanpuutteen takia päätettiin 1911 perustaa uusi hautausmaa, mitä varten hankittiin maata Kangas-Putaalalta olemassa olevan hautausmaan läheltä. Aluetta korotettiin ja sinne istutettiin puita terveydenhoitosääntöjen mukaisesti.

Keskellä vanhaa hautausmaata sijaitsee Utajärven entisen kappalaisen Esaias Ravanderin (1772-1820) ja hänen poikansa Esaiaksen haudat. siellä on myös lukkari Jurvelinin muistomerkki. Uudella puolella sijaitsee vanha vaja, entinen ruumishuone.

arviointi:

MRKY15: Ht, R, H, M, I

lähteet:

- <http://www.utajarvenseurakunta.fi/perustiedot/hautausmaat>
- Koppeleista kirkkomaille. Utajärven hautausmaiden tarinallinen opas. Utajärven kunta 2013.

kohteen nimi: **Niskankylän hautausmaa**

kunta: Utajärvi

kiinteistötunnus: 889-403-8-1

kylä/k.osa: Niska

tyyppi: hautausmaa

ajoitus: 1864-1917

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Niskankylän eli Tolpänkankaan kylähautausmaa on alunperin perustettu vuonna 1797. Sipola-nimisestä tilasta myytiin seurakunnalle alue uudeksi hautausmaaksi, joka vihittiin käyttöön vuonna 1892. Niskankylän hautausmaa on Utajärven hautausmaista laajin. Sieltä on löydettävissä paljon sukuhautoja sekä upeita koristeellisia vanhoja hautaristejä. Vanhin olemassa oleva hauta on vuodelta 1886. Kappeleita on kaksi vuosilta 1928 ja 1967, joista jälkimmäinen on yhä siunaus- ja hartauskäytössä. Hautausmaa sijaitsee maakunnallisesti merkittävällä maisema-alueella ja muodostaa yhdessä muiden Utajärvellä sijaitsevien kylähautausmaiden kanssa maakunnallisesti merkittävän kokonaisuuden.

historia:

Hautausmaa perustettiin helpottamaan Kirkonkylän hautausmaan tilahausta. Sipola-nimisestä tilasta myytiin sopiva alue seurakunnalle 130 suomen markalla. Vuonna 1890 Keisarillinen Suomen Senaatti antoi luvan hautausmaan perustamiselle ehdotettuun paikkaan.

1920 Tapahtui Ahmakoskessa koskiveneonnettomuus, jossa kuoli viisi niskankyläläistä. Hukkuneille pystytettiin hautamuistomerkki Niskankylän hautausmaalle vanhan kappelin läheisyyteen.

arviointi:

MRKY15: Ht, R, H, M, I

lähteet:

- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.
- Koppeleista kirkkomaille Utajärven hautausmaiden tarinallinen opas. Utajärven kunta 2013.
- <http://www.utajarvenseurakunta.fi/perustiedot/hautausmaat>

kohteen nimi: **Sanginkylän hautausmaa**

kunta: Utajärvi

kiinteistötunnus: 889-404-11-3

kylä/k.osa: Sangijärvi

tyyppi: hautausmaa

ajoitus: 1864-1917

ajoitusselite: 1863, 1917

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Vuonna 1863 käyttöön vihitty hautausmaan vanhempi osa ja 1917 käyttöön otettu uusi, edelleen käytössä oleva hautausmaa Sanginjärven välittömässä läheisyydessä. Tällä luonnonmukaisella kylähautausmaalla sijaitsee myös 1952 rakennettu kappeli. Hautausmaa muodostaa yhdessä muiden Utajärvellä sijaitsevien kylähautausmaiden kanssa maakunnallisesti merkittävän kokonaisuuden.

historia:

Sanginjärvellä vainajia haudattiin kuoppahautoihin Sairasten saareen todennäköisesti jo ennen Utajärven kappeliseurakunnan perustamista 1760-luvulla, koska vainajien kuljettaminen Muhokselle asti oli etenkin kesäaikaan hankalaa. Sanginkylälle saatiin virallinen hautausmaa 1863, mutta se täyttyi jo viidessäkymmenessä vuodessa. 1914 kirkonkokous päättikin perustaa uuden hautausmaan Mäkelän talon läheiselle kankaalle. Vihkiäisiä vietettiin 1917. 1952 rakennettiin kappeli siunaus- ja hartauskäyttöön.

arviointi:

MRKY15: Ht, R, H, M, I

lähteet:

- <http://www.utajarvenseurakunta.fi/perustiedot/hautausmaat>
- Koppeleista kirkkomaille. Utajärven hautausmaiden tarinallinen opas. Utajärven kunta 2013.

kohteen nimi: **Sotkan hautausmaa**

kunta: Utajärvi

kiinteistötunnus: 889-405-13-27

kylä/k.osa: Sotkajärvi

tyyppi: hautausmaa

ajoitus: 1864-1917

ajoitusselite: 1912

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Oulujoen läheisyydessä, Sotkan Koveron kankaalla sijaitseva, vuonna 1912 käyttöön otettu pieni luonnonmukainen kylähautausmaa. Se muodostaa yhdessä muiden Utajärvellä sijaitsevien kylähautausmaiden kanssa maakunnallisesti merkittävän kokonaisuuden.

historia:

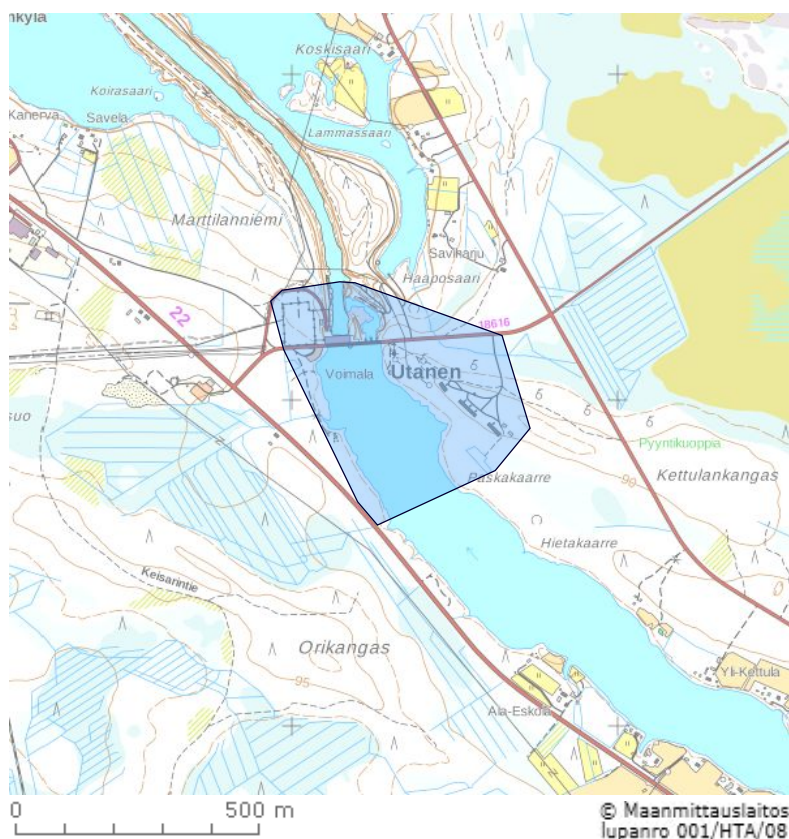
Utajärven kirkonkylän hautausmaan täyttyessä järjestettiin 1911 kokous asian ratkaisemiseksi. Sotkankyläläiset kieltäytyivät osallistumasta uuden neljän kylän yhteisen hautausmaan perustamiseen ja päättivät perustaa oman. Hyvä paikka löytyi Anna ja Antti Aitan omistamien Suorsan ja Jukolan talojen mailta Koveron kankaalta. Hautausmaa vihittiin käyttöön 1912. Siellä sijaitsee monien utajärvisten koskenlaskijoiden hautoja, Roinilan kunnalliskodissa 1926-1971 kuolleiden yhteinen muistomerkki.

arviointi:

MRKY15: Ht, R, H, M, I

lähteet:

- <http://www.utajarvenseurakunta.fi/perustiedot/hautausmaat>
- Koppeleista kirkkomaille. Utajärven hautausmaiden tarinallinen opas. Utajärven kunta 2013.

alueen nimi: **Oulujoen ja Sotkamon reitin voimalaitokset - Utasen voimalaitos (RKY 2009)**
 pääas. kunta: Utajärvi
 pääas. kylä/k.osa: Utajärvi
 tyyppi: teollisuusympäristö
 arvottaminen: valtakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Oulujoki Osakeyhtiön valtakunnallista sähköntuotantoa varten Oulujoen ja Emäjoen vesireitille rakentamat voimalaitos- ja asuntoalueet ovat laajuudeltaan, arkkitehtuuriltaan ja rakennustekniikaltaan yksi maan merkittävimmistä jälleenrakennuskauden rakennushankkeista. Voimalaitosalueista Montta, Pyhäkoski, Pälli, Utanen, Nuojua ja Jylhämaa kuuluvat myös kansainvälisen DOCOMOMO-järjestön hyväksymään suomalaisen modernin arkkitehtuurin merkiteosten valikoimaan. Samaan vesistöön liittyvät myös Kajaani Oy:n puunjalostusteollisuuden tarpeisiin rakentamat voimalaitosympäristöt.

Oulujoessa on Oulun kaupungin rakentaman Merikosken voimalaitoksen lisäksi kuusi voimalaitosta, Emäjoessa on neljä voimalaitosta samoin kuin Kajaanin ja Kuhmon välillä. Rakennettu jokiosuus on kaikkiaan noin 250 kilometriä, pudotuskorkeutta on yhteensä noin 200 metriä ja padotuskorkeudeltaan suurin on Pyhäkosken voimalaitos, 32 metriä. Lisäksi Oulussa Pikkaralassa on Imatran Voima osakeyhtiön rakentama sähköasema ja muuntamo pohjoisen jokien vesivoimatuotannon voimasiirtoa varten.

Voimalaitosympäristöt käsittävät mm. voimalaitosrakennukset, padot, voimansiirtolaitteet ja konttorit. Voimalaitoksiin liittyvät modernit ja luonnonläheiset asuinalueet, joista laajimpia ovat Pyhäkosken voimalaitoksen asuinalue Leppiniemi ja Jylhämän voimalaitoksen asuinalue. Voimalaitoksia asuinalueineen arvostetaan kokonaisvaltaisesta suunnitteluotteesta, joka näkyy rakennusten suhteessa maisemaan ja luontoon sekä rakennusten yksityiskohdissa ja sisätiloissa. Valtaosa yhtenäisiksi kokonaisuuksiksi suunnitelluista alueista Oulujoen ja Emäjoen varrella (mukaan lukien Utanen) perustuu arkkitehti Aarne Ervin toimiston suunnitelmiin. Kajaani Oy:n rakennuttamat voimala-alueet ovat valtaosin arkkitehti Eino Pitkäsen 1940-1950-luvulla suunnittelemaa.

historia:

Oulujoki on ollut Peräpohjolan tärkeimpiä kulkuväyliä, tervankuljetus ja uitto hyödynsivät jokea vuosisatoja. Valtio tutki vesistöistä saatavan voiman käyttöä sähkön tuotantoon jo 1900-luvun alussa. Koko Oulujoen vesistö - Oulujärvi ja latvavedet mukaan lukien - tarjosi mahdollisuuden vesivoiman tuotantoon ja säännöstelyyn suurten

padotuskorkeuksien sijaan. 1939 julkistettiin suunnitelma "Oulujoen vesivoima" koko Oulujoen vesistön säännöstelystä ja jokien valjastamisesta.

Toisen maailmansodan jälkeen sotakorvaukset ja Enson jääminen itärajan taakse vauhdittivat Oulujoen rakentamista. Jälleenrakennuskaudella tuli toteuttaa maan sähköenergiajärjestelmä. Oulujoen koskien rakentamista varten perustettiin Oulujoki Osakeyhtiö Suomen teollisuuden ja valtion sopimuksella 1940, Merikosken voimalan rakensi Oulun kaupunki 1948. Pyhäkosken voimalaitoksen rakentamista ryhdyttiin valmistelemaan 1941.

Oulujoki Oy palkkasi Oulujokivarren voimalaitosalueiden pääsuunnittelijaksi Arkkitehtitoimisto Aarne Ervin, joka työskenteli niiden suunnittelijana yli 20 vuotta. Oulu- ja Emäjoen vesivoimalaitokset rakennettiin 1941-1961.

Sodan jälkeiset poikkeusolot rohkaisivat etsimään ja kehittämään uusia rakennusmateriaalien, -tekniikoiden ja rakentamisen ratkaisuja. Oulujoki Osakeyhtiön tutkimustyö palveli maan rakentamistekniikan - erityisesti betonitekniikan - kehittämistä. Pyhäkosken massiivisista padoista muodostuikin betonirakentamisen ja valutekniikan taidonnäyte. Pyhäkoskella oli oma betonilaboratorio jo 1938 ja se jatkoi 1952 lähtien itsenäisenä tutkimuslaitoksena. Ervi käytti myös esivalmistettuja rakennusosia, esimerkiksi Pällin koneaseman seinäverhouksessa käytettiin betonisia, lämmöneristettyjä julkisivuelementtejä 1952. Emäjoen varren voimalaitokset toteutettiin tehokkaan työsuunnitelman mukaan sarjatyönä ja koneasemissa Ervi käytti pääasiassa peltisiä julkisivuverhouksia.

Aarne Ervin suunnittelemat voimalaitosalueet Oulujoen varrella 1941-1960:

Pikkarala, Oulu / valvomo, muuntamo, reaktorilaitos ja asunto 1955-1959

Montta, Muhos / voimalaitos ja asuntoalue 1951-1957

Pyhäkoski, Muhos / voimalaitos ja asuntoalue 1941-1960

Pälli, Muhoksen ja Utajärven kuntien rajalla / voimalaitos ja asuntoalue 1949-1954

Utanen, Utajärvi / voimalaitos ja asuntoalue 1953-1957

Nuojua, Vaala / voimalaitos ja asuntoalue 1946-1955

Jylhämä, Vaala / voimalaitos ja asuntoalue 1946-1959

Voimatuotannossa henkilökunnan tarve vähentyi ja tuotantotiloja jäi tyhjilleen. Oulujoki Osakeyhtiön seuraaja Fortum myi kaikki asuntoalueet yksityisille.

lähteet:

- http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1292
- Arne Ervi, Oulujoki Oy:n voimalaitosten arkkitehtintehtävät. Arkkitehti 9-10/1949.
- Nils Erik Wickberg, Suomen rakennustaidetta. Helsinki 1959.
- Suomen vesivoima. Suomen vesivoimayhdistys.
- Vilhelm Helander ja Simo Rista, Suomalainen rakennustaide. 1987.
- Paavo Vasala (toim.), Vesivoimaa Oulujoesta 50 vuotta. Oulujoki Oy / Kaleva 1991.
- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet. Osa 1. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto 1993.
- Turkka Myllykylä, Suomen vesivoimalaitokset. Muistomerkki. Rakennetun historian ulottuvuuksia. Museovirasto 1999.
- Oulu, Merikoski. Monuments and Sites, ICOMOS Finland 1999.
- Liisa Heikkinen, Mika Pouke, Kotiseutemme kasvot. Suomussalmen kulttuuriympäristöohjelma. Alueelliset ympäristöjulkaisut 197. Kainuun ympäristökeskus 2000.
- Helena Hirviniemi 2010. Oulujoen vesistön voimalaitosyhdykskunnat - merkittävä jälleenrakennusajan perintö Pohjois-Suomessa. Teoksessa Aarne Ervi - tilaa ihmiselle. Erika Johansson, Juhana Lahti, Kristiina Paatero (toim.). Suomen rakennustaiteen museo.
- Leena Makkonen, Aarne Ervi Oulujoki Osakeyhtiön asuinalueiden arkkitehtina. Pohjois-Suomen puolesta. Toim. Teuvo Mällinen. Pohjoinen 2000.
- 20th Century architecture Finland. Suomen rakennustaiteen museo 2000.
- Päivi Tervonen (toim.), Eino Pitkänen – arkkitehtinä Kajaanissa. Kainuun Museo 2001.
- Do.co.mo.mo. Modernismin merkkiteoksia Suomen arkkitehtuurissa. Alvar Aalto Akatemia, docomomo Suomi-Finland ry, Suomen rakennustaiteen museo. Helsinki 2002.
- Pirjo Siipola, Vaalan kulttuuriympäristöohjelma. Alueelliset ympäristöjulkaisut 205. Kainuun ympäristökeskus 2002.
- Kari Tervo, Kuhmo - Rajalla. Kuhmon kulttuuriympäristöohjelma 2006.
- Ympäristöministeriön verkkosivut "Ervi Oulujoella" www.ymparisto.fi/ervi (12.4.2007).

kohteen nimi: **Ahmaksen koulu**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-401-11-20
kylä/k.osa: Ahmas
tyyppi: opetus ja koulutus
ajoitus: 1918-1944
ajoitusselite: 1939
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella sijaitseva vuonna 1939 käyttöön otettu entinen kyläkoulu, joka ilmentää aikakautensa koululaitoksen kehitystä. Vuonna 2013 toimintansa aloitti kylätalo Katajisto, joka tarjoaa kylien asukkaille kokoontumispaikan ja palveluita. Entinen koulu on siis edelleen yksi kylän keskeisimmistä rakennuksista ja kohtaamispaikoista sekä alueen identiteetin muodostajista.

historia:

Utajärven kunnanvaltuusto epäili aluksi koulun perustamista Keskiniskan ja Ahmaskylän koulujen väliin, koska välimatka oli reilut 10 kilometriä. Kyläläisten painostuksesta valtuusto kuitenkin suostui syksyllä 1938 koulun avaamiseen Ojakylän Korholassa.

1.10.1938 ostettiin Ahmaksen aseman kohdalta tontti Korholan talosta, ja rakennuslautakunta ryhtyi toimiin koulun rakentamiseksi. Sotkan ratamestari V. A. Valli teki koululle piirustukset, jotka kouluhallitus hyväksyi. Rakentaminen alkoi syksyllä 1938 urakalla. Koulusta tuli kahden opettajan koulu. Koulu pääsi muuttamaan omaan taloon syyslukukauden alussa 1939.

Alunperin Ojakylän koulun nimellä toimineen koulun nimi muutettiin 1.8.1985 alkaen Ahmaksen kouluksi.

Opetustoiminta on sittemmin lakannut, mutta koulussa on edelleen kyläläisiä palvelevaa toimintaa muun muassa pankki.

arviointi:

MRKY15: R, H, M, I

lähteet:

- <http://www.kirjastovirma.net/koulut/utajarvi/02>
- http://www.utajarvi.fi/kylat/niskankyla/sivu.php/majoitus_ja_juhlatila_vuokraus/

kohteen nimi: **Ahmaksen rautatieasema**

kunta: Utajärvi

kiinteistötunnus: 889-401-11-9

kylä/k.osa: Ahmas

tyyppi: liikenne

ajoitus: 1918-1944

ajoitusselite: Rakennettu 1927

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kohteen sisältämät rakennukset: Asemarakennus;

kuvaus:

Ahmaksen rautatieasema on entinen rautatieliikennepaikka, joka sijaitsee noin 12 kilometriä kaakkoon Utajärven keskustasta. Se rakennettiin Thure Hellströmin tyyppipiirustusten mukaan ja avattiin liikenteelle syksyllä 1929, kun rataosuus Utajärvi–Vaala otettiin käyttöön. Liikennepaikka lakkautettiin lättähattuliikenteen päättyessä 1984, mutta se oli muutettu miehittämättömäksi jo vuonna 1970. Rakennukset ilmentävät liikenteen historiaa ja kehittymistä alueella, ja sijaistsevat maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella.

historia:

1.6.1918 senaatti määräsi tie- ja vesirakennusten ylihallituksen kiireellisesti tutkimaan rautatielinjat Nurmekselta Mieslahden ja Vaalan kautta Ouluun sekä Kajaanista Mieslahteen. Maaliskuussa 1919 Utajärven kunnanvaltuusto päätti anoa valtioneuvostolta, että valtio ryhtyisi yleisen työn puutteen vuoksi ensi tilassa teettämään hätäaputoimia alustavia töitä Oulu–Vaala-rataosalla.

Oulu–Kontiomäki-rataosaa ryhdyttiin rakentamaan v. 1926. Vuoden 1927 rakennusohjelma käsitti jo radan rakennustyön saapumisen Utajärven asemalle. Radan pituus välillä Muhos–Utajärvi oli 22 km. Työ eteni myös Vaalaan; matkan pituus oli 34 km.

Vuoden 1928 työohjelmaan kuului Muhos–Utajärvi-rataosan valmistuminen ja välin Utajärvi–Vaala auttavaan liikennekuntoon rakentaminen. Rakennettiin sillat Vaalaan ja Muhokselle, ja huonerakennukset oli rakennettava valmiiksi Vaalaan saakka. Oulun asemalle rakennettiin uusi tavaratoimisto raiteineen.

Väliä Oulu–Muhos ryhdyttiin liikennöimään 1.11.1927. Muhos–Utajärvi-rataosa avattiin väliaikaiselle liikenteelle 1.12.1928 ja muutaman päivän kuluttua voitiin liikennöidä väliä Oulu–Utajärvi. Vaalaan saakka liikennöinti alkoi 16.10.1929.

Utajärven rautatieasema valmistui vuonna 1927. Se on frontonikattoinen, VR:n Oulu–Kontiomäki-rataosuuden rakennusten tyyppipiirustusten mukaan rakennettu rakennus. Samana vuonna valmistui myös Ahmaksen pieni, lomautavuorinen rautatieasema.

arviointi:

MRKY2015: R, H, M

lähteet:

- <http://kirjastovirma.net/utajarvi/rautatie/>

- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Korhola**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-401-11-92
kylä/k.osa: Ahmas
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1864-1917
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Ahmaskylällä, maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella sijaitseva perinteistä rakennuskantaa sisältävä pihapiiri 1800-luvulta. Rakennuskantaan kuuluvat kauniita yksityiskohtia omaavan asuinrakennuksen lisäksi puoji, kolme aittaa ja muita ulkorakennuksia. Kolmelta sivulta tilaa ympäröivät pellot, takana virtaa Lähtevänoja.

arviointi:

MRKY2015: R, T

kohteen nimi: **Palovartijan torni ja tupa sekä urheilumaja**

kunta: Utajärvi

kiinteistötunnus: 889-891-1-9, 13-25

kylä/k.osa: Ahmas

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: 1918-1944

ajoitusselite: 1936

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Rokuan vaaran palontorjuntaan tarkoitettut vuonna 1936 rakennettu teräsrakenteinen ja puisella kopilla varustettu palovartijan torni sekä 1900-luvun alussa rakennettu hirsinen palovartijan tupa. Rokuan korkein kohta, 194,2 metriä merenpinnan yläpuolelle ja noin 50 metriä ympäristöään korkeammalle oleva Pookivaara, oli erinomainen paikka ympäröivän paloherkän jäkäläisen maaston metsäpalojen vartiointiin. Tornin oli käytössä aina 1970-luvun puoliväliin asti ja sota-aikana sitä käytettiin ilmavalvonnassa. Palovartijan tupa toimii nykyisin autiotupana, kunnostettu torni näköalatornina. Tornissa on avattavat liukulasit. Näiden vierellä on todennäköisesti 1930-luvun lopulla rakennettu hirsimaja, joka oli toisen maailmansodan loppuun Suojeluskunnan käytössä, sittemmin urheiluseuran hiihtomajana ja nykyisin matkailukäytössä. Kohteet ovat maamerkkejä valtakunnallisesti merkittävällä maisema-alueella.

arviointi:

MRKY15: R, H, M, I

lähteet:

- Rokua, Pookivaaran hiihtomaja ja palotorni: Kuntoarvio/kuntotutkimus, Rakennetekniikka. Metsähallitus/WSP 20.11.2008.
- Pookivaaran maja, Palovartijan torni: Kuntoselostus ja rakennustapaselitys. Arkkitehtitoimisto Kimmo Kuismanen, 2008.
- Rokuan yleiskaava

kohteen nimi: **Sipolan myllyn paikka**

kunta: Utajärvi

kiinteistötunnus: 889-401-13-16

kylä/k.osa: Ahmas

tyyppi: teollisuus

ajoitus: 1918-1944

ajoitusselite: 1930-luvun loppu

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Ahmasen kylässä, Lähtevänojan varrella, maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella sijaitseva entisen myllyn/sahan paikka. Mylly oli toiminnassa aina 1960-luvulle asti. Huonokuntoiseksi päässyt, 1930-luvun lopulla rakennettu mansardikattoinen myllyrakennus on sittemmin purettu. Rannalla on havaittavissa vielä kivijalkaa, koneen osia ja kanavan jäänteitä Lähtevänojassa. Pihapiiriin kuuluu kunnostettu mansardikattoinen asuinrakennus on vuodelta 1938 ja ulkorakennuksia. Kohde on muisto paikallisesta pienteollisuudesta.

arviointi:

MRKY15: H, M

lähteet:

- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Keinälä**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-402-4-30
kylä/k.osa: Juorkuna
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: ei määritelty
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Suurehko, perinteistä talonpoikaisrakentamista edustava asuinrakennus, joka kuuluu viljelysten ympäröimään, rakennuskannaltaan vaihtelevanikäiseen talouskeskukseen. Pihapiirissä puoji ja riihi.

arviointi:

MRKY15: R

lähteet:

- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Lippon aitta**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-402-68-6
kylä/k.osa: Juorkuna
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1722-1808
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Juorkunan maakunnallisesti merkittävällä maisema-alueella sijaitseva vanha aitta, jonka seinässä vuosiluku 1770. Pihapiirissä uudempia rakennuksia.

arviointi:

MRKY15: Ht, R

lähteet:

- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Yli-Mikkola (Heikki-Mikkola)**

kunta: Utajärvi

kiinteistötunnus: 889-402-7-14

kylä/k.osa: Juorkuna

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: 1809-1863

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Juorkunan maakunnallisesti merkittävällä maisema-alueella sijaitseva, peltojen ympäröimä neliömuotoinen pihapiiri, jossa perinteistä talonpoikaistrakentamista. Asuinrakennukset vuodelta 1847 ja 1901, navetta 1931 (1971), puoji, aittoja ja muita ulkorakennuksia sekä vanha ja uudempi sauna. Tila on ollut samalla suvulla 1700-luvulta alkaen. Kohteelle on myönnetty vuonna 2011 Talonpoikaiskulttuurisäätiön kunniakilpi kulttuuriperinnön vaalimisesta.

arviointi:

MRKY15: R, M, S

lähteet:

- <http://www.talonpoikaiskulttuurisaatio.fi/>

kohteen nimi: **Ahmaskosken riippusilta**

kunta: Utajärvi

kiinteistötunnus:

kylä/k.osa: Niska

tyyppi: liikenne

ajoitus: 1945-1974

ajoitusselite: 1957

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Oulujoki Osakeyhtiön vuonna 1957 rakennuttama riippusilta sijaitsee Keskiniskalla maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella. Ennen Oulujoen valjastamista alkoi sillan kohdalta Oulujoen kovin koski - Ahmaskoski. Silta on ollut käyttökiellossa vuodesta 2013 alkaen. Silta kertoo Oulujoen rakentamisen historiasta ja on näyttävä maamerkki valtatie 22:n varrella.

arviointi:

MRKY15: H, R, M

lähteet:

- http://www.utajarvi.fi/sivu/fi/matkailu/tori_ja_kayntikohteet/muut_kayntikohteet/
- Tervareitti 9.5.2014: Riippusilta täytyy uusia, jättää muistomeriksi tai purkaa pois.

kohteen nimi: **Alasuvannon koulu**

kunta: Utajärvi

kiinteistötunnus: 889-403-34-43

kylä/k.osa: Niska

tyyppi: opetus ja koulutus

ajoitus: 1918-1944

ajoitusselite: 1939

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Niskan kylässä, maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella, Oulujoen saarella sijaitseva entinen koulurakennus vuodelta 1939. Viehättävä rakennus edustaa 1920-luvun klassismia ja ilmentää koululaitoksen kehittymistä maakunnassa. Pihassa myös ulkorakennus.

historia:

Alasuvannon koulupiiriläiset anoivat oman kansakoulun perustamista 3.10.1928, mutta vasta 31.1.1929 ryhdyttiin tiedustelemaan vuokrahuoneistoa koululle. Se saatiinkin Ranta-Korholasta, jossa koulu aloitettiin 1.8.1929. Kuitenkin jo seuraavana vuonna vuokrattiin Kangas-Korholasta huoneet koulun käyttöön.

Valtuusto päätti rakentaa kansakoulun Romppaisen tilalle Oulujoen pohjoispuolelle. Tila oli kunnan omistuksessa. Kouluhallitus hyväksyi koululle ns. "Salervon supistetun koulun piirustukset", jotka olivat pienet ja nimensä mukaisesti supistetut. Varsinaista koulun rakentamista kuitenkin siirrettiin useaan otteeseen. Viimein vuonna 1937 päästiin koulun rakennustyöt aloittamaan. Koulu valmistui vuosina 1937—39.

Oulujoen rakentamistyö vaikutti asutukseen Alasuvannon koulupiirissä niin, että koulu jouduttiin lakkauttamaan ja liittämään kirkonkylän piiriin 1.8.1957 alkaen.

arviointi:

MRKY: R, H, M

lähteet:

- <http://www.kirjastovirma.net/koulut/utajarvi/02>
- Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet inventointi 2012-2013. Utajärven kunta/Utajärvi-Vaala oyk.

kohteen nimi: **Kangas-Korhola**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-403-9-11
kylä/k.osa: Niska
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: ei määritelty
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Niskankylällä, Oulujoen rannalla sijaitseva, jo 1600-luvulta saman suvun hallussa ollut tila. Pihapiirissä on eri ikäistä perinteistä maaseudun rakennuskantaa. Talon aitat ovat 1700-1800 luvuilta. Näiden lisäksi on runsaasti vanhoja ulkorakennuksia mm. riihi, paja, elosuoja. Talon päärakennus paloi 1920-luvulla. Toiselta puolen jokea siirrettiin asuinrakennus (Hovi) vuonna 1927 ja uusi päärakennus rakennettiin 1947. Tallirakennus on 1920-luvulta. Tila sijaitsee maakunnallisesti merkittävällä maisema-alueella peltojen ympäröimänä.

arviointi:

MRKY15: Ht, R, M, S

lähteet:

- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Miettula**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-403-4-60
kylä/k.osa: Niska
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1918-1944
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Niskankylässä, Oulujoen rannalla maakunnallisesti merkittävällä maisema-alueella sijaitseva 1580-luvulla perustettu tila, jonka pihapiirissä on perinteistä rakennuskantaa edustava kaksiaukkoinen luhtiaitta 1700-luvulta, asuinrakennus vuodelta 1929, navetta sekä myös uudempaa rakennuskantaa. Vastapäisellä rannalla sijaitsee maakunnallisesti arvokas Kangas-Korholan pihapiiri.

arviointi:

MRKY15: R, Ht, M

lähteet:

- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Palo-oja**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-403-29-50
kylä/k.osa: Niska
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1864-1917
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Niskankylässä, maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella sijaitseva viljelysmaiden ympäröimä vanha talouskeskus, jossa perinteistä rakennuskantaa pääosin 1800-luvulta. Pihapiirissä on päärakennus ja puoji, joiden lisäksi ulkorakennuksia. Pihaan johtaa puiden reunustama, nyt jo heinittynyt kuja.

arviointi:

MRKY15: R, M

kohteen nimi: **Poutiainen**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-403-3-80, 878-56
kylä/k.osa: Niska
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: ei määritelty
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Niskankylässä, Oulujokivarren maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella sijaitseva perinteistä talonpoikaisrakentamista edustava tila. Pihapiiri koostuu nurkikkain olevista kahdesta päärakennuksesta, navetasta sekä useista puojirakennuksista, aitoista ja muista ulkorakennuksista. Viljelysten keskellä sijaitsevaan pihapiiriin johtaa ruohottunut puiden reunustama kuja. Kohde on palkittu kulttuuriympäristön hoidosta Talonpoikaiskulttuurisäätiön kunniakilvellä vuonna 2005.

historia:

http://www.kirjastovirma.net/oilinginvarrelta/niskanjoen_poutiainen

arviointi:

MRKY15: R, H, M, S

lähteet:

- <http://www.talonpoikauskulttuurisaatio.fi>
- Utajärvi-Vaala oyk, kultturuihistoriallisesti arvokkaat kohteet inventointi 2012-2013.

kohteen nimi: **Kemilä**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-404-7-16
kylä/k.osa: Sangijärvi
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: ei määritelty
ajoitusselite: 1800-luku
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Kemilänkylässä, Utosjoen Ylisuvannon rannalla, maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella sijaitseva idyllinen pihapiiri, jonka kohdalla Kemilänkyläntie ja Nivalantie risteävät Kemilänkyläntien ohjautuen pihan keskeltä. Pihapiirin kohdalla Ylisuvannossa on kaksi saarta ja pieni koski. Vanha päärakennus on entinen savupirtti 1800-luvulta. Muita rakennuksia ovat puoji, aitta/liiteri, sauna ja kivinavetta. Rakennukset sijaitsevat pienen mäen päällä. Tilahistoria alkaa aina vuodesta 1675 ja tila on ollut ensimmäinen "savu" Utosjokivarressa. Nykyisellä omistajasuvulla se on ollut 1800-lopulta lähtien. Pihapiirin toisella laidalla on uudempi asuintalo.

arviointi:

MRKY15: R, M

lähteet:

- Sanginjärven kylähistoria. Toim. Esko Vesala ja Matti Savolainen. Sangin kyläseura ry, 2000.

kohteen nimi: **Niemelä, pyramidikattoinen kesänavetta**

kunta: Utajärvi

kiinteistötunnus: 889-404-2-51

kylä/k.osa: Sangijärvi

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: ei määritelty

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Sanginjärven rantatörmällä, maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella sijaitseva perinteistä ja uudempaa rakennuskantaa käsittävä pihapiiri, jossa vanha asuinrakennus ja pyramidikattoinen kesänavetta.

Pyramidikattoiset kesänavetat ovat valtioneuvoston päätöksellä 22.12.2009 vahvistettuja valtakunnallisesti merkittäviä RKY-kohteita. Niemelän kesänavetta ei ole tässä luettelossa. Pihapiirissä myös uudempaa rakennuskantaa.

arviointi:

MRKY15: R, M

lähteet:

- http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=2107

kohteen nimi: **Sanginjärven koulu**

kunta: Utajärvi

kiinteistötunnus: 889-404-21-35

kylä/k.osa: Sangijärvi

tyyppi: opetus ja koulutus

ajoitus: 1945-1974

ajoitusselite: 1953

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Sanginkylällä sijaitseva vuonna 1953 valmistunut koulurakennus sekä asunto- ja piharakennukset. Koulun yhteyteen on talkoovoimin rakennettu liikuntasali ja koulua on remontoitu viime vuosina. Koulutoiminta on lakannut 2011 ja rakennus on kyläyhdistyksen käytössä. Kohde ilmentää aikakautensa koululaitoksen kehitystä ja paikallisen kyläidentiteetin muotoutumista ja säilymistä.

historia:

Sanginjärven koulun perustamispäätös tehtiin Utajärven kunnanvaltuuston kokouksessa 10.3.1919. Koulupaikaksi valtuusto osti vuonna 1919 Hiltulan tilan metsineen. Tilan päärakennukseen suunniteltiin luokkahuone; entisestä pirtistä tehtiin käsityöhuone ja kamareista opettajille asunto. Koululle valittiin johtokunta, ja koulu aloitti toimintansa vuonna 1921. Sangin koulun uudisrakennus valmistui vuonna 1953 ja koulun yhteyteen rakennettiin vuonna 1996 liikuntasali, kesän 2002 aikana koulua remontoitiin. Koulutoiminta on sittemmin lakkautettu.

arviointi:

MRKY15: R, H, I

lähteet:

- <http://www.utajarvi.fi/kylat/sanginkyla/sivu.php/alaaste/>
- <http://www.kirjastovirma.net/koulut/utajarvi/02>

kohteen nimi: **Ojala**
 kunta: Utajärvi
 kiinteistötunnus: 12:40
 kylä/k.osa: Sotkajärvi
 tyyppi: liikenne
 ajoitus: 1864-1917
 arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Sotkajärven kylässä sijaitseva talouskeskus, jonka ranta toimi ennen Oulujoen koskiveneliikenteen satamapaikkana. Pihapiirissä on vanhaa rakennustapaa edustavat hirsiset navetta- ja puojirakennukset joiden lisäksi myös uutta rakentamista, mm päärakennus. Paikka on muisto vilkkaasta koskiveneliikenteestä Oulujoella ennen joen valjastamista.

arviointi:

MRKY15: H, M

lähteet:

- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.
- Sotkajärvi-Alakylä oy:n muutos, rakennetun ympäristön inventointi 2009. Utajärven kunta/ Airix Ympäristö oy.

kohteen nimi: **Roinilan kartano**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-407-3-54
kylä/k.osa: Sotkajärvi
tyyppi: sairaanhoito ja sosiaalihoito
ajoitus: 1945-1974
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

1950-luvulla rakennettu, Roinilan vanhan maatilan talouskeskuksen yhteydessä 1970-luvulle asti toiminut entinen vanhainkoti. Pihapiirissä on muinaismuisto. Pihaan johtaa kaunis koivukuja ja pihaa rajaa kuusirivistöt.

arviointi:

MRKY15: R, H

lähteet:

- Airix Ympäristö Oy: Utajärven kunta, Sotkajärvi-Alakylä rakennetun ympäristön inventointi 2009.
- Airix Ympäristö Oy: Utajärven kunta, Roinilan asemakaava 2012.

kohteen nimi: **Sotkajärven koulu**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-405-7-49
kylä/k.osa: Sotkajärvi
tyyppi: opetus ja koulutus
ajoitus: 1945-1974
ajoituselite: 1948
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Sotkajärven rannalla sijaitseva arkkitehti Martti Heikuran vuonna 1948 suunnittelema koulurakennus ja henkilökunnan asuinrakennus. Koulu on nykyään matkailukäytössä ja leirikeskuksena. Koulu ilmentää aikakautensa koululaitoksen kehitystä ja kyläidentiteetin muotoutumista.

historia:

Vuonna 1902 teki talollinen Matti Ojala Utajärven kuntakokoukselle esityksen, että Sotkajärvelle perustetaan kansakoulu. Asian käsittely kuitenkin siirrettiin, koska kirkonkylän uusi kansakoulu oli rakenteilla. Huhtikuussa 1911 Sotkajärven koulukysymys oli uudelleen kuntakokouksen käsittelyssä. Kuntakokous päätti, että koulu jätetään tällä kertaa perustamatta, mutta ensimmäinen koulu, joka kuntaan perustetaan, tulee Sotkajärvelle. Kunnan kielteinen kanta koulujen perustamisiin muuttui, kun kuntakokous päätti perustaa kunnanvaltuuston syyskuun 18. päivänä 1916 kesken 1. maailmansodan. Valtuuston puheenjohtajaksi ja sihteeriksi tuli kansakoulun opettaja.

Sotkajärven koulun perustaminen tuli kunnanvaltuuston käsittelyyn heti vuonna 1917. Sotkajärven esityksen kanssa kilpaili myös muiden kylien esityksiä, mutta vuoden 1911 päätökseen vedoten kunnanvaltuusto asetti Sotkajärven ensisijalle. Koulu perustettiin ja aluksi vuokrattiin kouluhuoneet Ristiniemen talosta Jaakko Pokelalta. Samoin koululle asetettiin johtokunta.

Koulua ryhdyttiin rakentamaan Määtän saaren kohdalle Oulujoen pohjoispuolelle, josta saatiin tontti lahjaksi. Koulu valmistui vuonna 1921, mutta se paloi kohta sen jälkeen, ja koululle vuokrattiin huoneet Ojalan talosta. Vuonna 1924 uudelle koulurakennukselle vahvistettiin piirustukset, ja uusi kaksikerroksinen rakennus valmistui vuonna 1926. Myöhemmin tämäkin koulurakennus paloi; nykyään toimiva Sotkan koulurakennus valmistui vuonna 1948. Sen suunnitteli arkkitehti Martti Heikura.

Vuonna 2012 Utajärven kunta myi koulun ja tontin yksityiselle taholle.

arviointi:

MRKY15: R, H, I, S

lähteet:

- <http://www.sotkanhelmi.fi/>
- <http://www.kirjastovirma.net/koulut/utajarvi/02>
- Sotkajärvi-Alakylä Rakennetun kulttuuriympäristön inventointi 2009. Airix Ympäristö/Utajärven kunta.
- Malmberg, Jonas: Oulun kaupunginarkkitehti Martti Heikura - Puukaupungista Pohjois-Suomen keskukseksi. Taidehistorian Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto, 2013.

kohteen nimi: **Sotkakosken möljä**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-405-13-1
kylä/k.osa: Sotkajärvi
tyyppi: liikenne
ajoitus: ei määritelty
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Sotkan hautausmaan kohdalla oleva, n. 150 metrin pituinen kiveys, jota pitkin veneet voitiin vetää vastavirtaan Oulujoen ollessa vielä luonnontilassa. Muualla Oulujoessa olleet möljät ovat jääneet vedenpinnan alle, joten paikka on erittäin harvinainen. Se on muisto Oulujoen historiasta ennen joen valjastamista, jolloin joella oli suuri merkitys kulkuväylänä ja elinkeinojen harjoittamisessa.

arviointi:

MRKY15: Ht, R, H, M, S, I

lähteet:

- Sotkajärvi-Alakylä oy:n muutos, rakennetun ympäristön inventointi 2009. Utajärven kunta/Airix Ympäristö Oy.
- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Särkijärven koulu**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-406-4-48
kylä/k.osa: Särkijärvi
tyyppi: opetus ja koulutus
ajoitus: 1918-1944
ajoitusselite: 1929, 1939-1940
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Särkijärven rannalla sijaitseva, 1929 valmistunut koulurakennus, jota on jatkettu 1938. Koulun yläkerta toimi asuntolana, pihapiirissä on ulkorakennuksia. Koululle johtaa pitkä idyllinen koivu/mäntykuja. Rakennus ilmentää aikakautensa koululaitoksen kehittymistä ja kertoo myös paikallisen kyläidentiteetin muotoutumisesta. Opetustoiminnan lakattua koulu on ollut kyläyhdistyksen käytössä ja on siis edelleen merkittävä paikallisidentiteetin ylläpitäjä. Koulu sijaitsee maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella.

historia:

Särkijärveläiset olivat tyytymättömiä Juorkunassa olevaan kouluun. Koulumatkat olivat pitkiä eikä koululla ollut asuntolaa. Näin verrattain harvat Särkijärven lapset hakeutuivat kouluun.

Utajärven valtuusto suostuikin aluksi perustamaan alakoulun Särkijärvelle vuokrahuoneisiin. Alakoulu sijoitettiin Kallan taloon, jossa se aloitti toimintansa tammikuussa 1923. Särkijärviset vaativat kuitenkin jo seuraavana vuonna koulun muuttamista supistetuksi kouluksi. Kunnanvaltuusto tilasikin koulun piirustukset ja osti Särkijärven rannalta tontin. Kuitenkin 14.11.1924 päätettiin koulunpitoa jatkaa Kallan talossa, josta vuokrattiin kouluhuoneet 10 vuodeksi.

Särkijärven koulun rakentaminen lähti lopulta käyntiin 1920-luvun lopulla ja koulurakennus valmistui 27.12.1929. Koulun rakentamispäätökseen vaikutti rouva Pekurin tekemä lahjoitus koululle.

Kunnanvaltuusto vahvisti 8.6.1938 T. A. Vallin rakennuspiirustukset, joiden mukaan Särkijärven koulua jatkettiin luokahuoneella ja ruokasalilla. Samalla suunniteltiin yläkertaan oppilasasuntola ja asunnot asuntolanhoitajalle ja yhdelle opettajalle.

arviointi:

MRKY15: R, H, M, I

lähteet:

- <http://www.kirjastovirma.net/koulut/utajarvi/02>

kohteen nimi: **Hiltula**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-407-1-127
kylä/k.osa: Utajärvi
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: 1800-luvun loppu
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Rekisterinumeroltaan Utajärven vanhimpia tiloja rakennuskannan ollessa ilmeisesti 1800-luvun lopulta. Pihapiiriin kuuluu hirsinen asuinrakennus ja talousrakennuksia.

arviointi:

MRKY15: R, M

lähteet:

- Utajärvi-Vala osayleiskaava. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden inventointi.
- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden tarkastusinventointi 1990-1993.
- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto. Julkaisusarja A:41. Oulu 1978.

kohteen nimi: **Ikälä**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-407-12-25
kylä/k.osa: Utajärvi
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1722-1808
ajoitusselite: aitta 1700-l
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Oulujoen rantatörmällä sijaitseva, perinteistä rakennuskantaa sisältävä pihapiiri, jossa muun muassa 1800-luvulta oleva päärakennus ja 1700-luvulta oleva jyvääitta. Lisäksi toinen aitta ja uudempi navettarakennus.

arviointi:

MRKY2015: R, M

lähteet:

- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **Kirkko ja tapuli**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-407-54-0
kylä/k.osa: Utajärvi
tyyppi: uskonnon harjoittaminen
ajoitus: 1722-1808
ajoituselike: 1762
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Utajärven kirkko on länsitornillinen ns. pohjalainen tukipilarikirkko, jossa seinähirsien jatkoskohdat on sijoitettu niitä suojaavien onttojen lamassalvospilarien sisälle. Rakennusmenetelmän avulla hirrestä on ollut mahdollista toteuttaa pitkiä ja tukevia rakenteita, kirkko sisältää kaksi tukipilariparia. Ulkomuodoltaan kirkko on pelkistetty, tornin aukoitus on erityisesti vähäistä 1970-luvun entisöinnin mukaan. Kirkon yhteyteen kuuluu ympäröivä puistomainen piha, pieni hautausmaa, kellotapuli sekä samassa pihapiirissä sijaitseva kotiseutumuseo rakennuksineen. Pohjalaista renessanssityyppiä edustava kellotapuli on rakennettu v. 1764. Se on palautettu alkuperäiseen asuunsa samaan aikaan kirkon muutostöiden kanssa v.1970–71.

Kirkko edustaa harvinaista rakennustekniikkaa, ilmentää kirkkolaitoksen kehitystä alueella ja on keskeinen rakennus paikallisidentiteetin kannalta.

historia:

1630-luvulta, Muhoksen kappeliseurakunnan perustamisesta lähtien, kuului Utajärvi Muhoksen alueeseen. 1760-luvulla Utajärvestä tuli oma Muhoksen kappeliseurakunta. 10.2.1760 Piispa Mennanderin Oulun kirkossa pitämän piispantarkastuksen yhteydessä oli esillä mm. Utajärven talonpoikien anomus rakennusluvasta omakustanteiselle kappelille Utajärvelle. Kirkkohanke sai vauhtia kun Ylikiimingin naapuripitäjästä löytyi osaava mestari Heikki Väänänen. Rakentamiseen tarvittavat hirret ja kivet tuotiin paikalle jo ennen virallisen rakennusluvan myöntämistä. 1886 Utajärvi viimein itsenäistyi, vaikka käytännössä Utajärven ensimmäinen kirkkoherra, Erik Pesonen, aloitti virassaan vasta 1899.

Muutostyöt: v. 1894 muutettiin ulkomuodoltaan uusgotiikan tyyli-ihanteiden mukaiseksi J. Basilierin suunnitelmien mukaan. Kirkon pätyyn lisättiin suuri erkkeri jne. Kirkko palautettiin peruskorjauksen yhteydessä mahdollisimman alkuperäiseen asuunsa vuonna 1970–71 professorien Esko Järventauksen ja Lars Petterssonin johdolla. Viimeisin peruskorjaus on tehty vuonna 2009.

arviointi:

MRKY15: Ht, R, H, S, T, I

lähteet:

- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.
- Oulun seudun kirkot, Erkki Lämsä, 1999.

kohteen nimi: **Murto ja Aitta**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: Aitta: 13:29, Murto 13:20
kylä/k.osa: Utajärvi
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1864-1917
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Kaksi vierekkäin sijaitsevaa pihapiiriä Utajärven Murronekylässä Poikajoen maisemassa. Aitan päärakennus, alkujaan Kurimon ruukin kartano, tuotiin vuosisadan vaihteessa nykyiselle paikalleen. Sitten rakennuksen alkuperäistyyli on muuttunut useiden muutostöiden seurauksena. Pihapiirissä vanha aitta/puojirakennus ja muita uudempia talousrakennuksia. Murron tila asutettiin 1700-luvulla. Osa rakennuksista paloi 1880, uusi päärakennus rakennettiin omatekoisista tiilistä, myöhemmin lisättiin puukuisti. Pihapiirissä kiviavetta (oletettavasti 1700-luvulta), hirsinen savupiirtti, puoji ja aittoja. Pihapiirit muodostavat yhdessä maakunnallisesti merkittävän kokonaisuuden, jossa perinteistä rakennuskantaa.

arviointi:

MRKY15: R, H

kohteen nimi: **Seurakuntatalo**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-407-55-36
kylä/k.osa: Utajärvi
tyyppi: uskonnon harjoittaminen
ajoitus: 1945-1974
ajoituselite: 1960, 1976, 1990
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Utajärven seurakuntatalo koostuu vuosina 1959-60 toteutetusta, arkkitehti Uki Heikkisen suunnittelemasta seurakuntasalin ja asuntosiiven sisältäneestä rakennusosasta, 1976 toteutetusta Arkkitehtitoimisto Pirkko ja Risto Jämsän suunnittelemasta lisärakennusosasta sekä pääasiallisesti em. osan tilalle vuonna 1990 toteutetusta, arkkitehti Matti Leiberin suunnittelemasta seurakuntasalit ja valmistuskeittiön sisältävästä laajennusosasta.

Rakennus on kokonaisuudessaan yksikerroksinen, tiilirakenteisessa ja rapatussa vanhassa osassa on lisäksi kellarikerros. Vuonna 1990 toteutettu laajennusosa on osittain tiilirunkoinen ja osittain puurunkoinen. Laajennuksen julkisivut ovat rapattua tiiltä sekä puhtaaksimuurattua punatiiltä. Vanhan osan harjakatot, kuten myös laajennusosan harja-, auma- ja pulpettikatot ovat betonitiilikatteisia.

Kohde on esimerkki jälleenrakennuskauden seurakuntasaleista.

arviointi:

MRKY15: R, T

lähteet:

- Utajärven kirkkoherranvirasto/Seija saarikko 19.9.2014

kohteen nimi: **SOK:n rakennukset/Torimakasiini**

kunta: Utajärvi

kiinteistötunnus: 889-407-2-240

kylä/k.osa: Utajärvi

tyyppi: liike-elämä ja kaupankäynti

ajoitus: 1918-1944

ajoitusselite: 1930-I

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Perinteistä rakennustapaa ja liikerakentamista edustava, alunperin 1930-luvulta oleva SOK:n varastona toiminut makasiinirakennus sijaitsee Utajärven keskeisimmällä paikalla eli uudistetulla torilla. Tämä, tyypiltään jo harvinen 2-kerroksinen aumakattoinen hirsirakennus kunnostettiin ja siirrettiin uudelle paikalleen 2010 ja se toimii nykyisin liike- ja näyttelytiloina sekä torimyyjien sosiaalitiloina. Toinen vuoden 1993 inventoinnissa mainittu SOK:n rakennus on purettu.

arviointi:

MRKY15: R, H, M, I

lähteet:

- Torin ja torimakasiinin toimintasuunnitelma. Utajärven kunta 2012.
- http://www.utajarvi.fi/sivu/fi/matkailu/tori_ja_kayntikohteet/
- Utajärven osuuskaupan asuin- ja toimistorakennus. Rakennushistoriallinen selvitys 2010: osa1 ja osa 2. Osuuskunta Aura, Katja Makkonen.
- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, Osa 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, Oulu 1993.

kohteen nimi: **TVL:n tekninen varikko**

kunta: Utajärvi

kiinteistötunnus: 889-407-6-90

kylä/k.osa: Utajärvi

tyyppi: liikenne

ajoitus: 1945-1974

ajoitusselite: 1955

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Jälleenrakennusajan TVL:n tiemestaripiirin tukikohdan rakennukset Utajärvellä.

historia:

TVH:n historia ulottuu yli 200 vuoden taakse, aina vuoteen 1799 saakka, jolloin perustettiin kuningas Kustaa IV Adolfin määräyksellä Kuninkaallinen koskenperkausjohtokunta. Tehtävien paino oli aluksi vesiväylissä, mutta 1800-luvulla alettiin rakennuttamaan myös teitä ja siltoja ja tehtävät laajentuivat. Tuolloin nimikin muuttui Tie- ja vesikululaitoksen yllähallitukseksi, myöhemmin 1925 Tie- ja vesirakennushallitukseksi (TVH) ja 1964 Tie- ja vesirakennuslaitokseksi (TVL). Suomi jaettiin maantieteellisesti kuuteen tiepiiriin, joista Oulun piiri käsitti puoli Suomea. Myöhemmin siitä eriytyivät Lappi, Kainuu ja Keski-Pohjanmaa. Piirin tehtäviin kuuluivat maanteiden, siltojen, lossien, vesiteiden ja lentokenttien rakentaminen, hoito ja kunnossapito. Piirit jaettiin edelleen niihin perustettuihin tiemestaripiireihin, joita vuonna 1974 oli Oulun piirin alueella 12. Yksi näistä oli Utajärven tiemestaripiiri. TVH:n toimipaikkojen rakentaminen tapahtui suhteellisen lyhyen ajan sisällä, mistä johtuen laadittiin tyyppipiirustukset eri rakennustyyppistä varten. Tästä johtuen rakennuksilla on maanlaajuisesti lähestulkoon yhtenäinen ilme.

arviointi:

MRKY15: R, H

lähteet:

- TVH:n Oulun tiemestaripiirin tukikohta. Rakennushistoriallinen selvitys. Arkkitehtitoimisto Pia Krogius, 2014.

kohteen nimi: Utajärven kotiseutumuseo, tuulimylly ja museoaitta

kunta: Utajärvi

kiinteistötunnus: 889-407-54-0

kylä/k.osa: Utajärvi

tyyppi: kulttuuri

ajoitus: 1864-1917

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kohteen sisältämät rakennukset: 01 Makasiini; 02 Tuulimylly; 03 Aitta;

kuvaus:

Vanhan kylänraitin varressa, aivan kirkon ja tapulin vieressä sijaitsevalla Utajärven museoalueella on 1800-luvulta peräisin olevia rakennuksia: museorakennuksena toimiva entinen lainajyvämäkasiini ja aitta sekä Utajärven keskustassa Siiransaassa sijaitseva tuulimylly. Venekatos on uudempi. Makasiini sijaitsee alkuperäisellä paikallaan, aitta on siirretty Juorkunasta ja tuulimylly Kangas-Korholan tilalta. Kirkon miljööseen kuuluva alue rakennuksineen kertoo paikallisesta ja maakunnallisesta historiasta ja rakennusperinteestä.

historia:

Utajärven kotiseutuyhdisty on perustettu 1962 ja kotiseutumuseo on toiminut makasiinissa esinemuseona. Ulkomuseota aloitettiin rakentamaan Siiransaaren tuulimyllyn ja aitan siirrolla ilmeisesti 1960-luvulla. 1980 harkittiin tuulimyllyn ja aitan siirtämistä makasiinin yhteyteen, mutta hanke ei toteutunut. Ulkomuseoalueen perustamista tuulimyllyn ja aitan luo Siiransaaren tai muualle on harkittu taas 1990-luvun alussa, mutta sittemmin makasiinin siirtosuunnitelmista on luovuttu. Nyt harkitaan taas tuulimyllyn ja aitan siirtämismahdollisuutta makasiinin luo. Makasiini on seurakunnan omistamalla maalla, ja Siiransaaren omistaneen Fortum.

Makasiinin lähellä oli vanha venekatos, joka on sortunut. Vanhan koskiveneen mukaan on tehty uusi koskivene ja sille uusi katos 2004, jonka rakentamiseen saatiin EU-rahaa Jommalta. Katoksessa on myös pienempi vanha vene.

arviointi:

MRKY15: Ht, R, H, M, S, I

lähteet:

- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 1-3, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto 1993
- Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16. Museovirasto, Ympäristöministeriö 1993
- Matti Huurre, Jouko Vahtola: Oulujokilaakson historia. Kivikaudelta vuoteen 1865. Oulu 1991
- Museoita Pohjois-Pohjanmaalla, toim. Päivi Haapasaaari, Pohjois-Pohjanmaan museo 2002
- Pohjois-Pohjanmaan museon maakunnallisen museotyön arkisto, jossa mm. rakennuspiirustuksia
- Suullista tietoa antanut Anna-Liisa Valtanen 17.10.2005

kohteen nimi: **Utajärven koulu**
 kunta: Utajärvi
 kiinteistötunnus: 889-407-5-117
 kylä/k.osa: Utajärvi
 tyyppi: opetus ja koulutus
 ajoitus: 1945-1974
 ajoitusselite: rakennus valmistui v. 1950
 arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Utajärven kuntakeskuksessa sijaitseva Aarne Ervin suunnittelema vaaleaksi rapattu betoninen koulurakennus vuodelta 1950. Eräitä tunnuksenomaisia piirteitä ovat harjakatolle erityisen lyhyet räystäät, sisätiloissa puolittain karkealla narulla käytetyt pylväät, suuret lasipinnat ja kouluissa hyvin harvoin esiintyvät ranskalaiset parvekkeet. Kouluun on sittemmin tehty perusparannus ja lisäsiipi. Väriyksen säilynyt lähellä alkuperäistä ja muitakin erityispiirteitä on säilytetty. Kohde edustaa ns. erviläistä koulutyyppeä.

historia:

1940-luvun ja 1960-luvun välisenä aikana Aarne Ervi suunnitteli peräti 12 koulurakennusta, joista Utajärven koulu oli yksi. 1950-luvun alussa syntyi ns. "erviläinen" koulurakennustyyppi, jota saatettiin kohteen mukaan hieman muokata. Nämä koulurakennukset koostuivat tyypillisesti kahdesta rakennussiivestä, joiden yhtymäkohdassa on sisäänkäynti ja pitkä ulkokatos. Sisääntuloaulat ja luokat avautuvat koulupihalle suurin ikkunoin. Utajärven koulun suunnittelu ja rakentaminen alkoi 1949. Koulurakennus valmistui vuoden 1950 aikana. Aluksi siinä toimivat kirkonkylän kansakoulu, keskikoulu ja jatkokoulu. Jatkokoulun tilalle tullut kansalaiskoulu muutti keskikoululta omaan rakennukseen vuonna 1960. Peruskouluun siirtymisen jälkeen keskikoululle jäi ainoastaan peruskoulun yläaste. Vuodesta 1982 lähtien siinä on yläasteen lisäksi toiminut Utajärven lukio ja vuonna 2010-11 kouluun rakennettiin lisäsiipi samalla kun koko Utajärven opetustoimi siirtyi samaan rakennukseen.

arviointi:

MRKY15: R, H, T

lähteet:

- suulliset: Leena Hämälä (koulun ent. oppilas, nyk. työntekijä)
- Aarne Ervi - Utajärven koulun arkkitehti. Tapani Blomsterin artikkeli Utajärven koulun juhlaulkaisussa 2011.

kohteen nimi: **Utajärven pappila**
kunta: Utajärvi
kiinteistötunnus: 889-407-55-38
kylä/k.osa: Utajärvi
tyyppi: uskonnon harjoittaminen
ajoitus: 1722-1808
ajoitusselite: 1763
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Utajärven kirkonkylässä sijaitseva, vanhimmalta osaltaan vuodelta 1763 oleva vanha pappila sijaitsee peltoaukean takana, puitomaisessa ympäristössä Putaalanjoen varressa. Väriykseltään vaalea pappila on saanut ympärilleen uudempia piharakennuksia sekä 1950-luvulla rakennetun lisäsiiven. Rakennus oli seurakunnan käytössä vuoteen 2000 asti.

arviointi:

MRKY15: Ht, R, H, I

lähteet:

- Soikkeli, A. 2000. Suomen vanhat pappilat - menneisyyden tulevaisuus, osa I & II. Acta Universitatis Ouluensis. Arkkitehtuurin osasto. Oulun yliopisto. Oulu.

kohteen nimi: **Utajärven rautatieasema**

kunta: Utajärvi

kiinteistötunnus: 889-407-2-238

kylä/k.osa: Utajärvi

tyyppi: liikenne

ajoitus: 1918-1944

ajoitusselite: Rakennettu 1927

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Utajärven asema on sijoitettu aivan jokivarressa sijaitsevan Utajärven kylän tuntumaan. Aseman molemmilla puolilla ovat frontonit ja radan puolella lähes koko julkisivun mittainen pellillä katettu lippa. Myös sisääntulot on katettu pienillä kattolipoilla. Väriykseltään kaksikerroksinen rakennus on keltainen tummanvihreillä somistuksilla. Julkisivuverhous on peiterimalaudoitusta. Ikkunat ovat pääsääntöisesti kuusiruudullisia valkoiseksi maalatuilla puitteilla. Kaupungin puolelle on aidalla rajattu piha aseman yhteyteen. Asema-alueella on jäljellä myös tavaramakasiini kuormauslaitureineen, ja yhdessä aseman kanssa ne muodostavat maakunnallisesti merkittävän liikenteen historiaa ja kehittymistä ilmentävän kokonaisuuden.

historia:

Asemarakennus on valmistunut vuonna 1927 ja se on rakennettu V luokan aseman tyyppipiirustusten mukaan. Piirustukset ovat silloisen rautatiehallituksen arkkitehtinä toimineen Thure Hellströmin laatimia. Hellström on todennut suunnittelustaan, että on ”enemmän tai vähemmän pyritty välttämään tarpeetonta koristelua ja saavuttamaan tarkoitettu vaikutus vain levollisilla mittasuhteilla, sopusuhtaisella väriyksellä ja pitämällä silmällä kunkin erityisen rakennuksen luonnetta”. Asema-arkkitehtuuri oli selkeästi käyttöarkkitehtuuria. Asemat oli jaettu liikenteen suuruuden mukaan viiteen eri luokkaan. Utajärven kuuluminen luokkaan V tarkoittaa, että rakennuksen tilojen tarve ei ollut suuri. Odotushuoneita oli vain yksi, ja toimistotilat olivat vähäisiä.

Väliaikainen liikenne aloitettiin Oulun suunnasta vuoden 1928 joulukuussa ja edelleen Vaalaan lokakuussa 1929. Lipunmyynti lopetettiin Utajärven asemalla vuonna 1998, ja miehitys poistettiin kauko-ohjaukseen siirryttäessä. Vuonna 2002 tavaraliikenne lopetettiin, mutta henkilöliikenne jatkuu edelleen. Rakennus siirtyi Senaatti-kiinteistön omistukseen ja edelleen myyntiin vuonna 2007.

arviointi:

MRKY15: R, H, I

lähteet:

- Valanto, S. Heikkinen, M. & Ehrström, M. (toim.) 1982. Suomen rautatieasemat vuosina 1857–1920. Museovirasto. Rakennushistorian osasto. Valtion Painatuskeskus. Helsinki.
- Iltanen, J. 2009. Radan varrella - Suomen rautatieliikennepaikat. Karttakeskus. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.